

TIHV
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI

ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI

2021 Yılı Değerlendirme Raporu

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları 149

Ankara, Şubat, 2022

TİHV
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI

ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI 2021 Yılı Değerlendirme Raporu

Ankara, Şubat, 2022

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları 149

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları 149

Türkiye İnsan Hakları Vakfı

Mithatpaşa Caddesi No: 49/11 6. Kat 06420 Kızılay/Ankara
Telefon/Faks: +90 (312) 310 66 36 +90 (312) 310 64 63

E-posta: tihv@tihv.org.tr

Web: tihv@tihv.org.tr

BULUŞ Tasarım ve Matbaacılık Hizmetleri San. Tic., Ankara
Tel: (312) 222 44 06 • Faks: (312) 222 44 07
www.bulustasarim.com.tr

EMBASSY OF SWEDEN

NORWEGIAN EMBASSY

THE
SIGRID
RAUSING
TRUST

Bu belgede geçen görüş ve düşüncelerden sadece Türkiye İnsan Hakları Vakfı sorumludur.

İÇİNDEKİLER

1. Giriş.....	5
2. TİHEK'e Dair	6
3. İşkence ve Diğer Kötü Muamele Başvurularına Dair Kurul Kararları.....	8
4. Ulusal Önleme Mekanizması Kapsamında Gerçekleşen Ziyaretler.....	9
A. COVID-19 Salgınının Önleme Ziyaretlerine Etkisi.....	9
B. Ziyaretlerin Değerlendirilmesi.....	10
5. Sonuç.....	26

1. GİRİŞ

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), Birleşmiş Milletler (BM) İşkenceye Karşı Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokolün (Seçmeli Protokol) onaylanması ve sonraki süreçte yürütülen çalışmalarda Ulusal Önleme Mekanizmasının hayata geçmesinin önemi konusunda “İşkenceyi Önlemede Ortak Akıl¹” ve “Ulusal Önleme Mekanizmaları ‘Türkiye İnsan Hakları Kurumu’ Türkiye için Uygun Bir Model mi?”² araştırmalarını yayınlamıştır. 2013 yılından itibaren ise etkin ulusal önleme mekanizmasının kurulması amacı kapsamında gerçekleştirilen uluslararası katılımcılı pek çok toplantı düzenlenmenin ve katılımcısı olmanın yanı sıra, gelinen aşamayı ilgili uluslararası standartları gözeterek gelinen aşamayla ilgili yıllık değerlendirme raporları hazırlamıştır.³

Bu çalışma, Seçmeli Protokolün uygulanmasının periyodik olarak izlenmesi amacıyla 2020 yılı Ocak ayından 2021 yılı Aralık ayına kadar süren bir yıllık sürecin Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında değerlendirilmesini içermektedir.

BM Genel Kurulu tarafından 18 Aralık 2002’de oylanan ve 22 Haziran 2006’da yürürlüğe giren Seçmeli Protokol’e 2022 yılı Ocak ayı itibarıyla 91 devlet taraftır.⁴ Seçmeli Protokol’ün temel ilkesi insanların özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları mekânlara bağımsız uluslararası ve ulusal organlar tarafından gerçekleştirilecek düzenli ziyaretler sistemi kurmaktır. Bu kapsamda, işkencenin önlenmesi amacıyla, alıkonulma yerlerine haberli veya habersiz ziyaretler yapmak üzere fonksiyonel, yapısal ve personel rejimi açısından bağımsız; finansal ve insan kaynağı açısından yeterli; yetkileriyle alıkonulma yerlerine erişim güvenceleri iç hukukta anayasal ya da yasal olarak belirlenmiş ulusal önleme mekanizmasının kurulup kurulmadığı değerlendirilmektedir.

Türkiye’nin ulusal önleme mekanizması, 28 Ocak 2014 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararname ile Türkiye İnsan Hakları Kurumu’nun (TİHK) ulusal önleme mekanizması olarak görevlendirilmesiyle ilk kez kurulmuştur.⁵ Paris İlkeleri ve Seçmeli Protokol düzenlemeleri, yanı sıra ilgili sivil toplum örgütleri ile uluslararası toplum ve dahi kamu temsilcilerinin değerlendirmelerine ve TİHK’in bir ulusal insan hakları kurumu sıfatıyla yapısal ve fonksiyonel olarak görev üstlenemeyeceğine yönelik tespitlere rağmen TİHK, ulusal önleme mekanizması olarak belirlenmiştir. Daha sonra ise 20 Nisan 2016 tarihli Resmî

1 ALTIPARMAK, Kerem; ÜÇPINAR, Hülya, TİHV Yayınları, Ankara, Mayıs 2008 <http://80.251.40.59/politics.ankara.edu.tr/altipar/Yayinlar/Iskenceyi%20Onlemede%20Ortak%20Akil.pdf>

2 ÜÇPINAR, Hülya: TİHV Yayınları, Ankara, Eylül 2012

3 Değerlendirme Raporları için bkz: <https://tihv.org.tr/ozel-raporlar-ve-degerlendirmeler/ulusal-onleme-mekanizmasi-2020-yili-degerlendirme-raporu/>, <https://tihv.org.tr/ozel-raporlar-ve-degerlendirmeler/ulusal-onleme-mekanizmasi-2019-yili-degerlendirme-raporu/>, <https://tihv.org.tr/ulusal-onleme-mekanizmasi-2018-yili-degerlendirme-raporu/>, <https://tihv.org.tr/ulusal-onleme-mekanizmasi-2017-yili-degerlendirme-raporu/>, <https://tihv.org.tr/ulusal-onleme-mekanizmasi-2016-yili-degerlendirme-raporu-yayin-no-117/>, <https://tihv.org.tr/110-ulusal-onleme-mekanizmasi-degerlendirme-raporu-aralik-2015/>,

4 <https://apt.ch/en/opcat-database/>

5 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/01/20140128-4.htm>

Gazetede 6701 sayılı Kanun ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK ya da Kurum) kurulmuş, ulusal önleme mekanizması olarak belirlenmiş ve TİHK ilga edilmiştir.

Bu çalışmada TİHEK'e dair ulusal önleme mekanizması kapsamında değerlendirmemiz ile TİHEK'in ulusal önleme mekanizması faaliyetleri ve web sayfasında yayınlanan ulusal önleme mekanizması işlevi gereği gerçekleşen ziyaretlerin raporları değerlendirilmeye çalışılacaktır.

2. TİHEK'E DAİR

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununda ve TİHEK'in uygulamasında bağımsızlık, seçilme kriterleri ve yetkinlik sorunları devam etmektedir. 14 Temmuz 2021 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan 2021/349 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı⁶ ile TİHEK'in başkan, ikinci başkan ve üyelerinde değişikliğe gidilmiştir. Üyelerin çoğunluğu ve ayrımcı açıklamaları ile gündeme gelen Başkan Süleyman Arslan'ın görevine son verilmiştir.

Tablo 1: TİHEK Kurul Üyeleri Değişimi

	16 Mart 2017 ⁷	14 Temmuz 2021
Başkan	Süleyman Arslan	Muharrem Kılıç
İkinci Başkan	Mesut Kınalı	Alişan Tiryaki
Üye	Can Esen	Burhan Erkuş
Üye	Cemil Kılıç	Ünal Sade
Üye	Dilek Ertürk	Dilek Ertürk
Üye	Halil Kalabalık	İsmail Ayaz
Üye	Harun Mertoğlu	Harun Mertoğlu
Üye	Hıdır Yıldırım	Muhammet Ecevit Carti
Üye	Mehmet Emin Genç	Mehmet Emin Genç
Üye	Mehmet Altuntaş	Zennure Ber
Üye	Saffet Balın	Saffet Balın

2018 yılında 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Yasası'nın 8/1, 10/2, maddeleri değiştirildiğini ve 10/4-5-6-7 maddelerinin de ilga edildiğini daha önceki raporlarımızda ifade etmiştik. Bu değişiklik ile TİHEK'in kurul üyelerinin tamamı ve kurul başkanı ile ikinci başkanının cumhurbaşkanı tarafından atanması, Kurumun Cumhurbaşkanlığı'nın görevlendireceği bakanlık ile ilişkilendirilmesi ve Cumhurbaşkanlığı'nın gerekli gördüğü yerde yetkilerini bu bakan vasıtasıyla kullanması; ayrıca kurul üyesi olmak için gerekli olan kurumun görev alanında

6 Bkz: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/07/20210714M1-2.pdf>

7 TİHEK 20 Nisan 2016 tarihinde yayınlanan 6701 sayılı kanun ile kurulmuş olmasına rağmen, kurul üyeleri 16 Mart 2017 tarihli ve 30009 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2017/9974 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile belirlendi.

en az 10 yıllık deneyim sahibi olmak şartı, çoğulcu temsil şartı, iki dönemden sonra kurul üyesi olamama şartı kaldırılması düzenlenmişti. 2018 yılında yasada yapılan bu değişikliği kurul üyelerinin seçiminde görünür bir etki yaratmıştır. Örneğin yeni başkan Muharrem Kılıç'ın web araması ile ulaşılabilen özgeçmişine bakıldığında insan hakları, ayrımcılık yasağı ya da işkence yasağı konularında hiçbir deneyimi olmadığını görmek mümkündür. Aynı şekilde görevi sona eren kurul üyelerinin yetkinliği tartışmalı olsa da görev alanında 10 yıllık deneyim şartını kısmen ve 'kağıt üstünde' yerine getirdiklerini söylemek mümkün iken; yeni seçilen kurul üyelerinin bu deneyime sahip dahi olmaları TİHEK'in yetkinlik sorununu büyütecektir.

2021 yılı içindeki Kurul üyelerinin değişiminin, eşit temsil ilkesinde de değişiklik yaratmadığını söyleyebiliriz; cinsiyet dengesi, halkın çeşitli gruplarının temsili, etnik, kültürel ve dini azınlıkların temsiliyetine önem vermemesi ile ulusal önleme mekanizmasının bu hassasiyete sahip olmadığı bilinmektedir. Yeni atanan kurul üyelerinden Zennure Ber ile birlikte 11 kişilik kurulda kadın üye sayısı yalnızca iki olmuştur.

Kurumun bilinirliği ve görünürlüğü her yıl artsa da aşağıda açıklayacağımız üzere web sayfasını aktive eden kurum, faaliyetlerini ve UÖM ziyaretlerinin haberlerini, yıllık rapor ve ziyaret raporları ile kurul kararlarını geç tarihlerde yayınlamaktadır.

Kurumun kapasite sorunu ve personel yetersizliğini daha önceki raporlarımızda izah etmiştik. Ön İnceleme Birimi, İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Birimi, Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Birimi, Ulusal Önleme Mekanizması Birimi, Uluslararası İlişkiler ve Proje Birimi, Kurul İşleri ve Kararlar Birimi, Hukuk Müşavirliği, Strateji Geliştirme Birimi, İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Birimi ve Bilgi İşlem Birimi olmak üzere 10 birime ayrılan kurumun 2020 yılının Haziran ayı itibarıyla; 11 Kurul Üyesi, 5'i geçici görevli Tetkik Hakimi, 84 kadrolu personel, 26'ı geçici görevli memur statülü personel ve 36'sı sürekli işçi olmak üzere toplam 162 çalışanı bulunmaktadır. Ulusal Önleme Mekanizması biriminin ziyaret edeceği alıkonulma yerlerinin ve buralarda kalan kişilerin sayıları düşünüldüğünde,⁸ Kurumun 2020 yılında da kapasite sorununun devam ettiği görülmektedir.

Ulusal Önleme Mekanizması Birimi, 2018 ve 2019 yıllarında yayınladığı "İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması Yıllık Raporu"nu 2020 ve 2021 yılları faaliyetlerini bu çalışmanın hazırlandığı günlerde hala yayınlamamıştır. "Ayrımcılıkla Mücadele Yıllık Raporunu" ise yalnızca 2018 yılında yayınlamıştır.

2021 yılı içinde TİHEK'in Ulusal İnsan Hakları Kurumu işlevi gereği Paris Prensipleri 3. madde ile düzenlenen insan haklarının geliştirilmesi ve korunması amacıyla tavsiyeler bildirmek üzere "İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi 2020 Raporu"⁹ isimli rapor yayınlanmıştır. 2020 yılında insan hakları ihlallerine dair Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi karar sayılarında düşüş vurgulanarak Türkiye'de ihlallerin önceki yıllara nazaran azaldığı gösterilmek istenmiştir. "İşkence ve Kötü Muamele" başlıklı bölümde Van'ın Çatak ilçesinde 11 Eylül 2020 tarihinde gözaltına alınan Osman ŞİBAN ve Servet

8 Detaylı bilgi için 2019 yılı UÖM Değerlendirme raporumuza bakınız.

9 Bkz: <https://www.tihkek.gov.tr/insan-haklarinin-korunmasi-ve-gelistirilmesi-2020-yili-raporu/>

TURGUT'un işkenceye maruz kaldıklarına dair basına yansıyan görüntülerden bahsederek bu olayın bütün yönleriyle araştırılması gerektiği tavsiye edilmiştir.

2016'dan bu yana Ankara Yüksel Caddesinde küçük bir binada hizmet veren kurum, 2021 yılında daha büyük bir yapıyı daha bünyesine dahil etmiştir. Kurumun 2021 yılı faaliyet raporuna göre kurul üyeleri, memurlar, geçici görevliler ve işçiler dahil olmak üzere 151 çalışanı vardır.

3. İŞKENCE VE DİĞER KÖTÜ MUAMELE BAŞVURULARINA DAİR KURUL KARARLARI

TİHEK Yasası'nın 9. maddesi Ulusal Önleme Mekanizması'nın başvuru almasını ve bunları karara bağlamasını düzenlemiştir.

2021 yılı faaliyet raporuna göre; 2021 yılı içerisinde Kuruma 1.185 başvuru yapılmıştır. Bu başvurular 'Ayrımcılıkla Mücadele' konulu 180, 'Ulusal Önleme Mekanizması' kapsamında 529, 'İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Görevi' kapsamında 287 başvuru şeklinde kayda geçmiştir. Başvuruların 3 tanesine arşive kaldırma; 36 tanesine hukuki yol gösterme; 1 tanesine ihlal yok kararı; 16 tanesine incelenemezlik kararı ve 11 tanesine gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilmiştir. İlgisi nedeniyle veya telefisi güç veya imkânsız zararlar doğmaması adına 184 başvuru Bakanlıklar, Valilikler, Cumhuriyet Başsavcılıkları, İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları gibi ilgili idarelere yönlendirilmiştir. Ön inceleme şartlarını taşıyan 278 başvurunun ise incelemesi 2022 yılında devam etmektedir. Her yıl bir sonraki yıla oldukça fazla sayıda başvurunun devrettiği faaliyet raporları ile belirtilmektedir. Oysa 6071 sayılı TİHEK Yasası'nın 18/1 maddesi gereği Kurul başvuruları 3 ay içinde sonuçlandırılmalıdır.

Faaliyet raporunda kurulun 'ulusal önleme mekanizması' konulu başvurulara dair incelemelerde yargının yetkisine giren başvuruları incelemesiniz hakkında şikayetçi olan kuruma gönderildiği ifade edilmektedir.

Kurul kararlarının yayınlandığı web sayfasında 2021 yılı yayınlanan kararlara bakıldığında 'ulusal önleme mekanizması' başvurusuna dair herhangi bir karar yayınlanmamış olması dikkat çekmiştir.

Ulusal Önleme Mekanizması'nın başvuru olarak bunları karara bağlamasının OPCAT'in ruhuna aykırı olduğunu 2019 ve 2020 yılı UÖM Değerlendirme Raporumuzda izah etmiş idik¹⁰. Her ne kadar kurum 2021 yılı içinde bu başvurulara dair herhangi bir karar

10 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından hazırlanan ve 2018 yılında yayınlanan Ulusal Önleme Mekanizmalarının Rolüne dair Uygulama Rehberi'nde; "Görevinin karakteri önlemektir; ziyaret işlevlerini yerine getirirken bu gibi durumlara karşılaşırsalar dahi, UÖM'ler soruşturma yapmaz ya da işkence ve kötü muamele şikâyetleri ile ilgili hüküm vermezler. UÖM'lerin kurulmasına ilişkin mevzuat, yetkili makamları ve diğer paydaşları UÖM'nin tavsiyelerini yerine getirmeye ve tavsiyeleriyle ilgili diyaloga girmeye zorlamalıdır. ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI SORUŞTURMA ORGANI DEĞİLDİR. Bir UÖM'in görevi, önleyici yaklaşımla, işkenceye karşı çalışan diğer organlardan farklıdır: işkence veya kötü muamele ile ilgili şikâyetleri araştırmak veya değerlendirmek yerine, kalıpları tanımlamak ve sistemik işkence risklerini saptamayı amaçlamaktadır." değerlendirilmelerinde bulunmuştur.

örneği yayınlamamış olsa da faaliyet raporunda anlaşılan başvuru alınmaya devam edildiğidir.

TİHEK yasasında hangi başvuruların Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında kaldığı açıkça belirtilmemiştir. Bu nedenle Kuruma cezaevlerinden gelen her başvuru UÖM kapsamında incelenmektedir. Halihazırda en çok başvuru da cezaevlerinden gelmektedir.

Tekrar etmeliyiz ki; UÖM'nin işlevi işkencenin ortaya çıkmadan önce önlenmesidir, işkence soruşturmalarına dair karar vermesi Seçmeli Protokol'ün ruhuna da aykırıdır.

Yanı sıra İstanbul Protokolü ve diğer uluslararası mevzuat ve belgelerin ile içtihatlarına uygun olmayan yöntemler ile ele alınması, işkencenin ihlaline yönelik etkili bir soruşturmanın önünü açmak yerine, aksine kişilerin yaşadıklarını iddia ettikleri işkence yaşağı ihlallerinin üstü kapatılmakta, savcılık soruşturmasına dahi dönüşmesi engellenmektedir.

TİHEK'in Ulusal Önleme Mekanizması fonksiyonu tam olarak yerine getirebilmesi için Ulusal Önleme Mekanizması Birimi'nin işkence yaşağı nedeniyle başvurulara dair ihlal incelemesi yapması yetkisinin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Kurul, gelen başvuruları, ziyaret edilecek merkezi seçme hususunda değerlendirebilir ya da başvuruları ilgili savcılıklara göndererek soruşturma başlatılmasını sağlayabilir.

4. ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI KAPSAMINDA GERÇEKLEŞEN ZİYARETLER

A. COVID-19 SALGINININ ÖNLEME ZİYARETLERİNE ETKİSİ

2019 yılında başlayan ve 2020 yılında ülkemizi de etkisi altına alan Covid-19 virüsü salgını 2020 yılında TİHEK'in ziyaretlerini gerçekleştirememesine neden olmuştur.

20 Mart 2020 tarihinde Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT)'nin yayınladığı mahpuslara ilişkin bir dizi ilkeler¹¹, 25 Mart 2020 tarihinde ise BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri'nin çağrısı¹² BM İşkenceyi Önleme Alt-Komitesi (SPT)'nin 30 Mart 2020 tarihinde Covid-19 salgını sırasında özgürlüklerinden mahrum bırakılmış kişilerin korunması için hükümetlerin ve bağımsız gözlemcilerin atması gereken adımlara ilişkin tavsiyeleri¹³ ve 6 Nisan 2020 tarihinde Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri yine aynı konudaki çağrısında¹⁴ salgına karşı alınacak koruyucu önlemlerin orantılı, insan onuruna saygılı ve belirli bir süreyle sınırlandırmış olması gerektiği ve önlemlerin yasal dayanakları olması gerektiği, kapatılan kişilerin temel haklarının bütünüyle korunması gerektiği, kişisel

11 Bkz: <https://rm.coe.int/16809e09ec>

12 Bkz: <https://t24.com.tr/haber/bm-insan-haklari-yuksekkomiserinden-hukumetlere-cagiri-hapishanelere-saldiran-covid-19-u-onlemek-icin-acil-eyleme-ihtiyac-var,869075>

13 Bkz: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G20/088/15/PDF/G2008815.pdf?OpenElement>

14 Bkz: <https://rm.coe.int/ak-genel-sekreteri-covid-19-uye-devletlere-yonelik-set/16809e33b4>

hijyen, açık havaya ve temiz suya erişim hakkı ve dış dünya ile temasa ilişkin getirilen kısıtlamaların alternatiflerinin sağlanması gerektiği ve ulusal önleme mekanizmalarının salgın sırasında da ziyaretlerine devam etmesi gerektiği tavsiye edilmişti.

TİHEK 2020 yılında Haziran ayına kadar ziyaretlerine ara vermiş, Haziran ayında tekrar ziyaretlere başlasa da yıl sonuna kadar yalnızca 8 ziyaret gerçekleştirmiş ve bunların hiçbirinin raporunu yayınlamamıştı.

Cezaevlerinde karantina koşullarının koşulları ve Covid-19 virüsü nedeniyle yaşamını yitiren mahpus sayısının bilgisi verilmese de öğrenildiği kadarıyla yüksek oluşu, mahpusların ziyaret haklarının kısıtlandığı sürecin uzunluğu ve alternatiflerin sağlanmaması gibi sorunlara dair TİHEK, herhangi bir etkili çalışma, tavsiye, kurul kararı geliştirmemiştir.

B. ZİYARETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2020 yılında Covid-19 salgını nedeniyle sokağa çıkma yasakları ve uzun süreli kapanmalar gibi önlemler alınmasına karşın, SPT'nin ulusal önleme mekanizmalarının ziyaretlerine devam etmesi gerektiğine dair görüş bildirmiştir. Bu görüşe rağmen toplam 12 ziyaret gerçekleştiren TİHEK, 2021 yılında da raporu yayınlanan ziyaret sayısını düşük tutmuştur.

Web sayfasında raporu yayınlanan toplam 16 ziyaret gerçekleştirilmiştir. Fakat kurum 2021 yılında 56 ziyaret gerçekleştirdiğini faaliyet raporunda belirtmiştir.

Bu bölümde TİHEK'in Ulusal Önleme Mekanizması görevi gereği yaptığı alıkonulma yerleri ziyaretleri, Avrupa İşkencenin Önlenmesi Derneği (APT) tarafından hazırlanan "Alıkonulma Yerlerinin İzlenmesi- Bir Uygulama Kılavuzu" ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) tarafından hazırlanan "Alıkonulma Yerlerinin İzlenmesi- Cezaevi İzleme Kılavuzu" kaynak alınarak ziyaretlere dair değerlendirme yapılacaktır.

Ziyaretlerin bu iki rehberde belirtilen kriterlere uygunluğu konusunda daha önceki yıllarda yaptığımız değerlendirmeler çoğunlukla devam etmekle birlikte; TİHEK'in ziyaret raporlarında bazı eksikliklerin giderildiğini görmek mümkündür.

Öncelikle ziyaretlerin çoğunluğunun haberli ya da habersiz olduğu bilgisi verilmemektedir. Haberli yapılan ziyaretlerin ise neden haberli yapıldığına dair bilgi verilmemektedir.

Ziyaret edeceği merkezi seçme özgürlüğüne sahip olan kurumun, ziyaret edeceği merkezi, sivil toplum kuruluşlarından ve medyadan edindiği bilgilerin yanı sıra kendisine doğrudan sağlanan bilgilerin tamamını analiz ederek seçmesi beklenirken ziyaretlere konu merkezlerin neye göre seçildiği, ziyaretlerin hazırlık süreci ve ziyaret heyetlerinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

2020 yılından bu yana ziyaret heyetlerini oluşturan uzmanların isimlerinin raporlardan çıkarılmaya başlanmasıyla, heyetin ziyaret edilen merkezin ihtiyacına uygun oluşturulup oluşturulmadığını değerlendirmek mümkün olmamaktadır.

Ziyaretlerin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı ya da takip ziyareti olarak mı yapıldığı ziyaret raporlarından anlaşılmamaktadır. Devamında yeni bir ziyaret yapılıp yapılmayacağı, ziyaretlerin merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemektedir. 2021 yılı itibariyle ilk kez 7 raporda takip ziyareti yapıldığı, 2 raporda ise derinlemesine inceleme amacıyla ziyaret yapıldığı belirtilmiştir.

Ziyaretler esnasında yapılan birebir ve toplu görüşmelerin nerede yapıldığı, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapılıp yapılmadığı bilgileri bugüne kadar raporlarda mevcut değil iken 2021 yılında hazırlanan bazı raporlarda görüşülen kişilerin nasıl seçildiği ve nerede görüşüldüğü ile mahremiyetin sağlandığı özellikle belirtilmiştir. Fakat raporların bir kısmında bu konu hala eksiktir.

Ziyaret heyetlerinin merkezlerde bulunan bölümlerin tamamını incelediğine dair bilgi bulunmamaktadır. Öyle ki tam erişim güvencesi dâhilinde tüm müstemilat ve kapalı bölmeler, personele ayrılmış bölmeler gibi tüm gizli ve açık bölümlerin gezilmesi gerekmektedir. 2021 yılı itibariyle Covid-19 virüsü salgının etkisiyle ziyaretlerde görülmeyen yerlere bir de karantina koğuşları ve karantinadaki mahpuslar eklenmiştir.

Ziyaretlerin tamamı neredeyse aynı gün sona ermektedir. 4 ya da 5 kişilik heyetler halinde ziyaretlerin gerçekleştirildiği daha önceki yılların ziyaret raporlarından bilindiğine göre, bir ceza infaz kurumunu ziyaret eden heyetin aynı gün içinde işlevsel bir ziyaret gerçekleştirilmesinin imkânsız olduğu düşünülmektedir. Öyle ki İşkence Önleme Derneği'nin alıkonulma yerlerine yapılacak ziyaretlere dair tavsiyelerine göre örneğin 400 kişinin kaldığı bir merkezde yapılacak ziyaretin en az 3 gün sürmesi beklenirken, çok daha yüksek sayıda alıkonulmanın tutulduğu merkezlerde yapılan ziyaretler aynı gün sona ermekte ya da nadiren 2 gün sürmektedir.

Tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi çoğu zaman verilmemekte, takip ziyareti yapılıp yapılmayacağı ise bildirilmemektedir. Takip ziyaretinin yapıldığı ancak takip ziyareti raporundan anlaşılmaktadır. Nihayetinde ziyaretlerin önleyici etkisi değerlendirilmemektedir.

Aşağıdaki bölüm Elmadağ Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret raporundan alınmıştır.

“Ziyaret derinlemesine bir inceleme yapılması adına gerçekleştirilmiştir. Ziyaret sonrasında ilgili Kuruma ilettiğimiz tavsiyelerin ikinci bir ziyaret gibi yöntemlerle takibinin yapılacağı belirtilmiştir. Bir gün süren ziyaret sürecinde, kurum bahçesinde ve fiziksel mesafenin korunduğu bir bölümde ceza infaz kurumu görevlileri bulunmaksızın mahpuslarla görüşme yapılmıştır. Görüşmelerin başlangıcında mahpuslara heyetimizin ziyaret amacı, görüşmelerde mahremiyetin korunacağı ve ulusal önleme mekanizmasının görev alanının neleri kapsadığı bilgisi verilerek bu kişilerin şikayet ve talepleri dinlenmiştir.”

Bu bölümde yukarıdaki eksikliklerin bir kısmının tamamlandığını görmekteyiz.

Ziyaret raporlarının iki farklı usulde hazırlandığı dikkat çekmektedir. Raporların çoğunluğunda yöntem olarak; ziyaret edilen merkez hakkında genel bilgiler başlığı altında fiziksel koşullar, alıkonulan kişilere dair bilgiler ve Covid-19 önlemlerine dair bilgiler yer almaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilere yönelik tutum ve hizmetlere ilişkin tespit, gözlem ve görüşmeler başlığı altında yönetim ve personel, disiplin ve şikâyet, fiziksel koşullar, beslenme, sağlık, psiko-sosyal servis, eğitsel, sosyal, kültürel, mesleki ve sportif faaliyetler ve son olarak dış dünya iletişim konuları irdelenmektedir. Son bölümde değerlendirme ve tavsiyeler başlığı altında ziyaret edilen merkeze yönelik, ilgili bakanlığa yönelik tavsiyelere yer verilmektedir.

Raporların bir kısmında ise Giriş, İncelemeler ve Tavsiyeler şeklinde yapılan başlıkların birleştirilmesi ve irdeleme, yüzeysel bir ziyaret yapıldığı izlenimini vermektedir.

Aşağıda incelenecek olan ziyaret raporları TİHEK'in web sayfasında "2021 raporları" başlığı altında kategorize edilmektedir. Fakat aşağıda göreceğiniz gibi bu kategoride yer alan 16 raporun 7'si 2020 yılının Aralık ayında gerçekleşmiş ziyaretlerden oluşmakta, 9'u ise 2021 yılında gerçekleşmiş ziyaretlerdir.

i. 2021 / 01 Sayılı Rapor- Elmadağ Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti¹⁵

Ziyaret 02 Aralık 2020 tarihinde gerçekleşmişse de raporu 2021 yılında hazırlandığından web sitesinde bu kategoride yayınlanmıştır. Ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi mevcut değildir.

Kurum 2020 yılından bu yana ziyaret heyetini oluşturan kişilerin isimlerini gizlemekle kalmayıp, bu sene itibarıyla görevlerini de yazmamayı tercih etmektedir. "*Ziyaret heyeti, ...'dan oluşmuştur.*" cümlesi ile ifade edilmektedir.

Ziyaret edilen merkezin neye göre seçildiği bilgisi verilmiş değilse de raporda derinlemesine (in-dept) bir ziyaret yapıldığı, sonrasında takip ziyareti yapılacağı belirtilmiştir.

Ziyaret edilen merkezde 26 alıkonulan kişi bulunduğundan, ziyaretin 1 gün sürmesinin yeterli olduğu düşünülmektedir. Ziyaret edilen merkezde kalanlardan kaç kişiyle görüşme yapıldığı belirtilmemişse de; görüşmelerde mahremiyetin sağlandığı ve görüşülen kişiye ziyaretin amacı ve ayrıntılarının aktarıldığı belirtilmiştir.

Merkezde son 1 yıl içinde işkence ve diğer kötü muamele vakası yaşanmadığı bilgisi verilmiştir. Kurumun fiziksel yapısı, Covid-19 önlemleri, beslenme, sağlık, psiko-sosyal görüşmeler, eğitim ve aktiviteler hakkında merkezden alınan bilgiler ile alıkonulan kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda merkeze ve Adalet Bakanlığına yönelik tavsiyelerle rapor sonlandırılmıştır.

Raporda TİHEK Kurul Üyelerinden Harun Mertoğlu ve Saffet Balın'ın karşı oyları bulunmaktadır. Harun Mertoğlu karşı oy gerekçesinde; Ulusal Önleme Mekanizması ziyaretlerinin önleyici karakteri gereği, diğer kamu kurumlarının yaptığı ziyaretlerden farklı olduğunu, ziyaretlerde ise kurumun idari yapısının ve Covid-19 önlemlerinin ağırlıkla

15 Bkz: https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2021/07/1625491487.pdf

incelendiğini, “işkence ve kötü muamele”nin sadece kelime olarak raporda yer aldığı- nı, bu nedenlerle işkenceyi önleyici ziyaret olmadığını belirtmiştir. Safet Balın ise daha önceki yıllarda olduğu gibi istikrarlı olarak, “cezaevi yönetiminden herhangi bilgi ve belge almaksızın sadece mahkûm ifadelerine dayanarak tespit ve tavsiyede bulunul- duğu” ve raporların tek taraflı düzenlendiği gerekçesi ile karşı oy kullanmıştır.

ii. 2021 / 02 Sayılı Rapor- Eskişehir İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti¹⁶

Habersiz olduğu ifade edilen ziyaret heyetinde yer alanların isimlerine ve uzmanlıklarına dair bilgi verilmemiştir. Ziyaret 14 Aralık 2020 tarihinde gerçekleşmiş fakat raporu 2021 yılında düzenlenerek web sitesinde paylaşılmıştır.

İl Emniyet Müdürlüğü ana hizmet binası, Asayiş Şube Müdürlüğü, Çocuk Şube Mü- dürlüğü ve Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü olmak üzere üç adet nezarethaneye yapılan ziyaretin 1 gün sürdüğü anlaşılmaktadır. Ziyaret tarihinde gözaltında kimse kal- madığı için görüşme yapılmadığından ziyaretin 1 günde sona ermesi makuldür. Ancak bir sonraki ziyaret olan Eskişehir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaretinin de aynı ta- rihte yapıldığı görülmektedir. Bu durumda aynı gün içinde iki merkez ziyaret edilmiştir.

Rapor sonucunda merkezin fiziki şartları, ısıtma, aydınlatma, hijyen gibi konularda merkeze yönelik tavsiyelere ve avukat görüş odasının seslerin duyulamayacağı şekilde yeniden düzenlenmesi tavsiyesine yer verilmiştir.

Raporda TİHEK Kurul üyelerinden Harun Mertoğlu'nun yukarıdaki raporda belirttiği- mi karşı oyuyla aynı içerikte karşı oyu bulunmaktadır. Buna göre ziyaret raporu *bir tespitten öteye gitmemektedir*, UÖM ziyaret raporu olma özelliklerini taşımamaktadır.

iii. 2021 / 03 Sayılı Rapor- Eskişehir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti¹⁷

14 Aralık 2020 tarihinde gerçekleşen ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu bilgisi verilmemiştir. Ziyaret heyetinin kim olduğuna ya da uzmanlıklarına dair bilgi verilme- mektedir.

Heyetin aynı gün Eskişehir İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri ziyaretini gerçekleştirmiş- tir. Heyetin kimlerden oluştuğu raporlarda belirtilmediği için aynı heyetin gün içinde iki farklı merkezi ziyaret ettiği sonucunda varılmaktadır. Şayet böyle ise ceza infaz kurumunun kapasitesi düşünüldüğünde bir günde sadece ceza infaz kurumu zi- yaretinin dahi bitmeyeceği bir yana iki merkezin ziyaret edilmesi bu ziyaretlerin üstün körü yapıldığını düşündürmektedir.

Ziyaretin derinlemesine bir inceleme amacıyla yapıldığı bilgisi verilmiştir. Merkezde 1478 kişi kalmakta ise de ziyaret süresince rastgele seçilen 17 kişi ile mahremiyete dik- kat edilerek görüşme yapılmıştır. Merkezde son bir yıl içinde kötü muamele iddiasıyla yapılan 3 adet başvuru yapıldığı tespit edilmiş, bunların incelemelerinin ilgili makamlar tarafından yapıldığı bildirilmiştir. Merkezde son bir yıl içinde 1570 disiplin cezası uygu-

16 Bkz: https://www.tihkek.gov.tr/upload/file_editor/2021/07/1625492007.pdf

17 Bkz: https://www.tihkek.gov.tr/upload/file_editor/2021/07/1625492304.pdf

landığı bilgisine karşın bu yüksek sayıda disiplin cezasının gerekçeleri ve kaynaklarına dair tavsiye geliştirilmemiştir.

Raporun sonucunda kapatılan kişilerle yapılan görüşmeler ve heyetin tespit ettiği diğer sorunlarla ilgili hijyen, eğitsel, sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlere devamlılık, personelin insan hakları konusunda eğitilmesi, dış dünya iletişimin yeniden düzenlenmesi gibi tavsiyelere yer verilmiş, tavsiyelerin takibi hakkında bilgi verilmemiştir.

Rapor sonunda diğer raporlarda olduğu gibi TİHEK Kurul Üyelerinden Harun Mertoğlu ve Saffet Balın'ın karşı oyları bulunmaktadır. Harun Mertoğlu karşı oy gerekçesinde yine ziyaretin merkezin şartlarına dair tespitler içerdiğini fakat işkencenin önlenmesi amacıyla yapılacak UÖM ziyaret raporu vasfını taşımadığını; Safet Balın ise yine istikrarlı olarak, "cezaevi yönetiminden herhangi bilgi ve belge almaksızın sadece mahkûm ifadelerine dayanarak tespit ve tavsiyede bulunulduğu" ve raporların tek taraflı düzenlendiği gerekçesi ile karşı oy kullanmıştır.

iv. 2021 / 06 Sayılı Rapor- Bolu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti¹⁸

28 Aralık 2020 tarihinde gerçekleştirilen ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin takip ziyareti olduğu bilgisi verilmiştir. Derinlemesine ziyaretin ne zaman yapıldığı ve bu ziyarette hangi tavsiyeler verildiği, bu tavsiyelerin uygulanıp uygulanmadığına dair tespitlere yer verilmemiştir. Aynı merkeze yapılan ilk ziyaretten sonraki tüm ziyaretleri takip ziyareti olarak adlandırmakta fakat takip ziyaretinin taşıması gereken nitelikleri taşımamaktadır.

Ziyaret heyetine ve uzmanlıklarına dair bilgi mevcut değildir. 329 kişinin alıkonulduğu merkezde ziyaretin bir gün sürdüğü anlaşılmaktadır. Merkez hakkında idareden alınan kurumun fiziksel koşullarına dair bilgilere yer verildikten sonra tespit ve değerlendirmeler belirtilmiştir.

Heyet tarafından objektif kriterlerle idarenin dahil olmadan günlük sayım listesinden belirlenen 20 tutuklu ve hükümlü ile avukat görüşme odasında görüşme yapıldığı belirtilmiş, bu objektif kriterlerin ne olduğu ise raporda belirtilmiştir. Buna göre farklı suç tiplerinden tutuklu ve hükümlülerin seçilmesi, TİHEK'e başvuruda bulunan başvurular, ilaveten infaz kurumu idaresinin herhangi bir müdahalesi olmadan kişilerin seçilmesiyle objektiflik sağlanmıştır.

Rapor sonucunda merkezin fiziksel koşulları, mahpusların sağlığa erişimi ve dış dünya iletişimine dair tavsiyelere yer verilmiştir. Dikkat çeken bu raporda istikrarlı karşı oy kullanana kurul üyelerinin karşı oylarının bulunmayışıdır.

v. 2021 / 07 Sayılı Rapor- Saray Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti¹⁹

18 Aralık 2020 tarihinde gerçekleşen ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu bilgisi verilmemiştir. Takip ziyareti olarak nitelendirilen bu ziyaretin, derinlemesine yapılan

18 Bkz: https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2021/07/1625566039.pdf

19 Bkz: https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2021/07/1625566099.pdf

ilk ziyaretin hangi sonuçlarının takibi için yapıldığı, hangi tavsiyelerin takip edileceği bilgisi verilmemiş, ziyaretlerin işkence önleme niteliği doğrultusunda karşılaştırmalı etki değerlendirmesi yapılmamıştır.

Heyetin kimlerden oluştuğu ve uzmanlıkları bilinmemektedir. Çocuk evleri sitesi niteliğindeki ziyaret merkezine yapılan ziyaretin heyetinde pedagoğ gibi uzmanlık alanlarından kişilerin bulunması gerekirdi.

160 kişi kapasiteli merkezde 260 çocuğun kaldığı bilgisi verilmiştir. Bunların kaçıyla görüşme yapıldığı belirtilmemiştir. Merkezin konferans salonunda topluca TİHEK hakkında bilgilendirme konuşması yapıldığı bilgisi mevcuttur.

Rapor sonucunda merkeze idaresine yönelik olarak çocukların eğitim taleplerine dair rehberlik yapılması ve personel sayısının artırılması tavsiyeleri verilmiştir. Rapor, karşı oy bulunmamasından ötürü oybirliği ile karar alındığı anlaşılmaktadır.

vi. 2021 / 08 Sayılı Rapor- Ümitköy Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti²⁰

25 Aralık 2020 tarihinde gerçekleşen ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu bilgisi verilmemiştir. Ziyaret heyetinde kimlerin yer aldığı ve uzmanlıkları bilinmemektedir.

Ziyaretin takip ziyareti olduğu belirtilmişse de; derinlemesine ziyaret sonrası hangi tavsiyelerin yerine getirildiğine dair değerlendirme yapılmamıştır.

106 kişinin kaldığı merkeze yapılan ziyaretin bir gün sürdüğü anlaşılmaktadır. Merkez sakinlerinden kaç kişiyle görüşme yapıldığı bilinmemektedir.

Rapor oy birliği ile karara bağlanmıştır ve sonucunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na yönelik olarak personel sayısının artırılması tavsiyesi verilmiştir.

vii. 2021 / 09 Sayılı Rapor- Ankara Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti²¹

2020 yılı sonunda kararı alınan fakat hangi tarihte gerçekleştiği belirtilmeyen ziyaretin haberli olduğu bilgisi verilmiştir. Neden haberli olduğuna dair bilgi mevcut değildir. Ziyaret heyetinde kimlerin yer aldığı ve uzmanlıklarının ne olduğu bilgisi mevcut değildir. Ayrıca ziyaretin takip ziyareti mi derinlemesine bir ziyaret mi olduğu bilinmemektedir. Nezarethanelerin farklı tarihlerde ziyaret edildiği bilgisi karşısında ziyaretin toplam kaç gün sürdüğü de bilinmemektedir.

Bu raporun metodolojisinin diğerlerinden farklı olduğu ve daha yüzeysel bilgiye yer verdiği, alıkonulan kişilerle görüşme yapıp yapılmadığına dair hiç bilgi yer almadığı, "işkence ve kötü muamelenin önlenmesi" başlığı dahil bulunmadığı dikkat çekmiştir.

Rapor sonunda bazı nezarethanelerin aydınlatması, avukat görüş odalarının düzenlenmesi, personel eğitimi ve alıkonulanların kendilerine zarar verme ihtimalinin önüne

20 Bkz: https://www.tihe.gov.tr/upload/file_editor/2021/07/1625566170.pdf

21 Bkz: https://www.tihe.gov.tr/upload/file_editor/2021/07/1625570234.pdf

geçilmesi için kalorifer borularının değiştirilmesi tavsiyeleri verilmiş, rapor oy birliği ile kabul edilmiştir.

viii. 2021 / 10 Sayılı Rapor- Batman Özel Yenihayat Bakım Merkezi Ziyareti²²

Nihayet 2021 yılında yayınlanan ziyaret raporlarından, ziyareti de 2021 yılı içinde gerçekleşen ilk ziyaret olan Batman Özel Yenihayat Bakım Merkezi Ziyareti 26 Şubat 2021 günü gerçekleşmiştir.

Ziyaretin takip ziyareti mi ya da derinlemesine ziyaret mi olduğu bilgisi verilmemiş, ziyaret heyetinin kimlerden oluştuğu ya da uzmanlıklarına dair bilgi bulunmamaktadır. 68 kişinin kaldığı merkezde ziyaret 1 gün sürmüştür. Merkezde kalanlardan kaç kişiyle ve hangi koşullarda görüşüldüğü bilgisine raporda yer verilmemiştir.

Merkezde ziyaret tarihine kadar kötü muameleye maruz kalmış ve hakkında şikâyetçi olunmuş personel sayısının 1 olduğu, bir engelli bireyin diğerine şiddet uygulaması esnasında çıkan olayda şiddet uygulayan engelli bireye kötü muamelede bulunduğu, bu olayın başka personel tanıklığı ve kamera kayıtları ile ortaya çıkarıldığı, devamında ilgili personelin işine son verildiği ve hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunduğu belirtilmiştir.

Rapor sonucunda merkez idaresine yönelik, güvenlik önlemleri, acil durum butonları kullanılması, personele insan hakları eğitimi verilmesi gibi tavsiyelere yer verilmiş ve rapor oy birliği ile kabul edilmiştir. Tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi bulunmamaktadır.

ix. 2021 / 11 Sayılı Rapor- Gölbaşı İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti²³

5 Mart 2021 tarihinde gerçekleşen ziyaretin habersiz olduğu bilgisi verilmiştir.

Ziyaret heyetini oluşturan kişilerin isimleri ve uzmanlıkları belirtilmemiştir. Ziyaretin takip ziyareti mi derinlemesine ziyaret mi olduğu bilgisi bulunmamaktadır. Gölbaşı İlçe Emniyet Müdürlüğü bünyesinde Osman Tan Polis Merkezi Amirliği ile İncek Hayati Tokgöz Polis Merkezi Amirliğinde nezarethaneler bulunduğu ve ziyaret süresince 2 özgürlüğünden mahrum bırakılan ile görüşüldüğü belirtilmiştir. Ziyaretin 1 gün sürdüğü anlaşılmaktadır.

Raporun diğer raporlara göre daha yüzeysel hazırlandığı ve metodolojisinin diğerlerinden ayrıldığını söylemek mümkündür.

Ziyaret sonucunda merkez idaresine yönelik, avukat görüş odasının yasal standartlara uygun hale getirilmesi, nezarethanelerde gün ışığına erişimin sağlanması, koridorda bulunan projektörün alıkonuların uyumasını engellemeyecek şekilde konumlandırılması, yatak-battaniye-yastıkların hijyen koşullarına uygunluğunun sağlanması, hijyen koşullarının artırılması, engelli bireylerin kullanımına uygun alan oluşturulması,

22 Bkz: https://www.tihk.gov.tr/upload/file_editor/2021/08/1629492806.pdf

23 Bkz: https://www.tihk.gov.tr/upload/file_editor/2021/08/1629805167.pdf

beslenme öğünlerinin 2'den 3'e çıkarılması, personele insan hakları eğitimi verilmesi, alıkonulara eşya muhafaza tutanağı, suç ayırımı gözetilmeksizin yakalama sebebi ve hakkındaki iddialar ile susma ve müdafiden yararlanma, yakalanmaya itiraz etme hakları ile diğer kanunî hakları ve itiraz hakkını nasıl kullanacağına ilişkin tutanak ve son olarak hangi suç nedeniyle, hangi koşullarda, hangi yer ve zamanda yakalandığı, yakalamayı kimlerin yaptığı, hangi kolluk mensubunca tespit edildiği, haklarının tam olarak anlatıldığına ilişkin tutanağın verilmesi, yabancı alıkonulara konuştukları dilde bilgi verilmesi tavsiyeleri verilmiştir. Tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi verilmeyen rapor oy birliği ile kabul edilmiştir.

x. 2021 / 12 Sayılı Rapor- Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti²⁴

8 Nisan 2021 tarihinde düzenlenen ziyaretin haberli yapıldığı bilgisi verilmiştir. Takip ziyareti mi yoksa derinlemesine inceleme mi olduğu bilinmeyen ziyarette heyeti oluşturan kişiler ve uzmanlıklarına dair bilgi verilmemiştir.

Merkezin kapasitesi 400 kişi olmasına rağmen 478 kişinin kaldığı bilgisi verilmiştir. 1 gün süren ziyaret süresince görüşülen kişi sayısı belirtilmemiştir. Fakat görüşmelerde mahremiyete öze gösterildiği bilgisi verilmiştir.

İnfaz Hâkimliğine, cezaevi uygulamaları konusunda son 1 yıl içerisinde yaklaşık 50 adet şikâyetle bulunulmuştur. Merkez idaresine yönelik son 6 ayda yapılan şikâyetlerin sayısı yaklaşık 100 tane dir.

Merkezde cinsel yönelimi farklı olan kişi sayısının 13 olduğu bilgisi verilmiş, bu mahpuslarla ilgili sonuç kısmında *"Cinsel eğilimleri farklı olan tutulanlardan, aynı koşullarda bulunanların dışında kalanların tespitinin, titizlikle yapılması ve bu eğilimde olan tutulanların sayısının artması halinde kaldıkları koğu ş sayısının artırılması"* tavsiyesi verilmiştir.

Oldukça detaylı ve kapsamlı düzenlenen raporda ilgili merkez ile ilgili basına da yansıyan sorunlara değ inilmiş, sorunlara dair merkez idaresinin cevaplarına yer verilmiş ve bunların bir kısmına dair eleştiri ve tavsiyelerde bulunulmuştur.

Birebir yapılan görüşmelerde; oda değ iş ikli ğ i taleplerinde suç tipine göre ayrımcı muamelede bulunuldu ğ u, koğu ş aramaları sırasında mahpusların yiyecek gibi eş yalarına çı plak elle dokunuldu ğ u, mektup ve faxların çok geç iletildi ğ ini, yabancı mahpusların dil bilmedikleri için dilekçe haklarını kullanamadıkları, merkez idaresine yönelik ş ikâyetlerin ço ğ unun protesto hakkının kullanılması ile ilgili oldu ğ u, merkezde çalışan personel hakkında devam eden ya da sonlanmış disiplin soruşturmaları bulundu ğ u, farklı cinsel yönelimde olan mahpusların aleni şekilde cinsel iliş ikiye girdikleri fakat idare tarafından tespit edildi ğ i takdirde koğu ş ların ayrıldı ğ ı, daha önce bir mahpusun 5 yaş ındaki o ğ lunun hem kendisi hem de koğu ş taki di ğ er mahpuslar tarafından cinsel istismara maruz kaldı ğ ı, çocu ğ un daha sonra anneden ayrılarak çocuk evine yerleş tiri ldi ğ i, beyin ameliyatı geç irmiş bir mahpusun bakıma muhtaç olması nedeniyle ücreti karş ısında

24 Bkz: https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2021/11/1637840250.pdf

koşuş arkadaşının bakımını aldığı fakat bu kişiden şiddet gördüğü, siyasi içerikli dergilerin mahpuslara verilmediği, buna itiraz ettiklerinde olumlu karar almalarına rağmen merkez idaresi tarafından mahkeme kararlarına uyulmadığı, terör suçlarından tutuklu ya da hükümlü olanların açık havaya çıktıklarında aynı suç tipine sahip diğer kişilerle sohbet hakkının kullanılmasına izin verilmediği, terör suçlarından tutulanların kurs ve etkinlik faaliyetlerinden faydalandırılmada ayrımcılığa maruz kaldıkları, hücre cezalarının ara verilmeksizin uygulandığı ve başkaca pek çok sorun belirtilmiştir. Merkezde intihara teşebbüs eylemlerinin bazı dönemler yaşandığı belirtilmiş, bunlardan bir intihar eyleminin ölümlle sonuçlandığı, ziyaret heyeti tarafından olayla ilgili suç duyurusu, idari ve adli soruşturma kayıtları, adli tıp raporları, bilirkişi raporları, cezaevi sağlık kayıtlarının incelendiği, konuyla ilgili kamera kaydı bulunmadığı, incelemeler neticesinde kişinin psikolojik sorunları olduğu ve daha öncesinde de intihara teşebbüs ettiği, merkez idaresi tarafından kişiye yönelik herhangi bir kötü muamelede bulunulmadığı, intiharı önleyecek tüm önlemlerin alındığı merkez idaresi tarafından belirtilmiştir. Ziyaret heyetinin olaya dair intihar eden kişinin koşuş arkadaşları ile görüşmesi beklenirdi.

Ziyaret merkezinin fiziksel koşulları incelendiğinde; odalara verilen sıcak suyun yalnızca akşam 3 saat süreyle verildiği, çocuğuyla kalan mahpusların bu durumdan şikayetçi olduğu görülmektedir. İdarenin bu konuyla ilgili cevabı dikkat çekmiştir. Sıcak suyun sayım saatleri dışında verilmesine dikkat edildiği, sayım saatinde sıcak su verilirse terör suçundan tutulanların duş bahanesiyle sayımdan kaçma ihtimalleri bulunduğu iddia edilmiştir. Ziyaret heyetinde bu iddia makul bulunmuştur.

Ziyaret tarihinde açıklık grevinde bulunan mahpuslara ilişkin bilgi de raporda yer almaktadır. Grevdeki mahpuslara gerekli vitamin takviyesi sağlandığı ve iaşelerinin verildiği belirtilmiştir. Görüşmelerde belirtilen açıklık grevindeki kişilere idare tarafından disiplin soruşturması başlatıldığı şikâyeti hakkında merkez idaresinden bilgi alan ziyaret heyeti Anayasa Mahkemesi'nin 2013/3551 başvuru sayılı kararına referans ile merkez idaresinin almış olduğu disiplin soruşturması tedbirinin insan hakları standartlarına aykırı olmadığı kanaatine varmıştır.

Raporun sonucunda merkez idaresine yönelik; personele insan hakları eğitimi verilmesi, mahpusların personel tarafından kendilerine kötü muamelede bulunduğu iddiasıyla şikayette bulunmaları halinde gerekli işlemlerin derhal yapılması, koşuş aramalarında hijyene önem verilmesi, oda değişikliği ve telefon görüş gün ve saatinin değiştirilmesi konusunda sorunlara çözüm bulmaya yönelik yapıcı bir inceleme yapılması, annesiyle kalan çocukların durumunun idare tarafından kontrole tabi tutulması, bakıma muhtaç kişilere diğer mahpuslar arasından bakıcı olarak seçilen kişilerin kontrole tabi tutulması, sıcak suyun maddi imkanlar ölçüsünde periyotlara bölünmüş şekilde günde 2 veya 3 defa verilmesi, çamaşır ve kurutma makinelerinin kullanıma açılması, kantine siparişlerin kısıtlı gelmemesinin sağlanması, kantinde tedarik sorunun çözülmesi, revirde hasta kayıtlarının eksiksiz yapılması, annesiyle kalan çocuklara protein ihtiyacını karşılayacak besinler verilmesi, anne-çocuk koşuşunun avlusunun zeminin yumuşak malzeme ile kaplanması ve bu alanlardaki ortak alanların kullanıma açılması, vaizelerin

mahpusların iyi haline ilişkin olarak toplanan gözlem kuruluna doğrudan katılımlarının sağlanması, kantinde satılan sanatsal faaliyet malzemelerinin çeşitliliğinin artırılması, görüntülü görüşme cihazlarından tüm mahpusların faydalanmasının sağlanması, telefonla arama hakkında birden fazla numarayı arayabilme imkanının sağlanması, eşi de aynı kampüste başka ceza infaz kurumlarından birinde kalan mahpus çiftin erkek eşin de kadın eşin kaldığı yere gelebilmesinin sağlanması, aileleri yurtdışında yaşayan mahpusların telefon görüşü için gereken evraklar konusunda idarenin bu mahpuslara gerekli kolaylığın gösterilmesi tavsiyesi verilmiştir.

Sincan Açık Ceza İnfaz Kurumuna yönelik; yemek çeşitliliğinin artırılması tavsiyesi verilmiştir.

Adalet Bakanlığına yönelik; yabancı mahpuslar için tercüman görevlendirilmesi, görüntülü görüşme cihazlarının altyapısının tüm yerleşkeye kurulması, telefon ile görüşme yapma hakkı için birden fazla numarayı arama hakkı konusunda imkân, altyapı ve kolaylıkların sağlanması, erkek personel sayısının artırılması tavsiyeleri verilmiştir.

Sağlık Bakanlığına yönelik; dış hekimi görevlendirmesi yapılması ve gebe mahpusların bakımın öncelikli tutularak gereken özenin gösterilmesi konusunda sağlık personelinin uyarılması tavsiye edilmiştir.

Tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi verilmemiştir.

xi. 2021 / 13 Sayılı Rapor- Antalya İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü Nezarethanesi Ziyareti²⁵

4 Haziran 2021 tarihinde gerçekleştirilen ziyaretin habersiz olduğu bilgisi verilmiştir.

Ziyaret heyetinin kimlerden oluştuğu belirtilmemiştir. Fakat bu ziyarete özel olarak Antalya Valiliğince görevlendirilen 1 psikolog ve 1 doktorun ziyarete eşlik ettiği görülmektedir. Daha önceki raporlarda böyle bir bilgi verilmemiş olması önceki ziyaretlerin yalnızca TİHEK çalışanlarının oluşturduğu heyetler ile yapıldığını düşündürmektedir.

Ziyaretin 1 gün sürdüğü anlaşılmaktadır. Bu ziyareti bugüne kadar yapılan ziyaretlerden ayıran gece 24.00 saatinde habersiz yapılmasıdır. Birleşmiş Milletler Ulusal Önleme Mekanizması Rehberi'nde gece ziyareti yapılabileceğine dair bilgi dipnota eklenmiş, yasal dayanak sunulmuştur.

Gözetiminde olan iki kişi ile heyet görüşme yapmıştır. Biri konuşmak istememiş, diğeri ise yalnızca havalandırmanın yetersiz olduğu yönünde beyanda bulunmuştur.

Rapor İl Emniyet Müdürlüğüne yönelik, nezarethanelerde yeterli doğal ışığın sağlanması, nezarethane defterinin eksiksiz tutulması, kameraların kör noktaları da görece şekilde yerleştirilmesi, personele yemek hizmeti sağlanması tavsiyeleri verilmiş, tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi verilmemiştir.

²⁵ Bkz: https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2021/11/1637847523.pdf

xii. 2021 / 14 Sayılı Rapor- Batman M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti²⁶

Ziyaret, 25 Şubat 2021 tarihinde yapılmıştır. Haberli ya da habersiz olduğu bilgisi verilmeyen ziyaretin, “periyodik nitelikli” olduğu belirtilmiştir. Bu ifadeden ziyaretin bir takip ziyareti olduğu anlaşılmakta ise de raporda daha önceki ziyaretlerin sonucunda verilen tavsiyelere dair bilgi verilmemekte, tavsiyelerin yerine getirilip getirilmediği araştırılmamaktadır.

Ziyaret merkezinin neye göre seçildiği belirtilmese de 4 Nisan 2020 tarihinde meydana gelen isyan sonrası olması, bununla bağlantılı olabileceğini düşündürmüştür.

Ziyaret heyetini oluşturan kişilere ve uzmanlıklarına dair yine bilgi verilmemekte, fakat ziyaret heyetine Valilik görevlendirmesi ile eşlik eden 1 psikolog ve 1 doktorun bulunduğu bilgisi verilmektedir. Bu bilgi, önceki ziyaretlerde, ziyaret edilen kurumun ihtiyacına göre heyetin oluşturulmadığını düşündürmektedir.

Toplam 199 kişinin kaldığı merkezde ziyaret 1 gün sürmüştür. Heyet rastgele seçilen 29 kişi ile görüşme yapmıştır. Görüşmelerde mahremiyete dikkat edildiği belirtilmektedir. Görüşülen kişilerin bir kısmı isyan olayından sonra personelin kendilerine yönelik gurur kırıcı ve küçük düşürücü sözler kullandığını beyan etmiştir. Merkezde son bir yıl içinde kötü muameleden dolayı idareye başvuru yapılmadığı belirtilmektedir.

Rapor merkez idaresine ve Adalet Bakanlığı’na yönelik tavsiyeler ile sona ermektedir. Bunlar; covid-19 önlemleri gereği hijyen koşullarının yükseltilmesi, tutuklu ve hükümlülerin ayrı koşullara yerleştirilmesi, süngerli oda oluşturulması, çamaşır makinesi ve kurutma makinelerinin kullanımı için makul ücretler belirlenmesi, spor ve hobi faaliyetlerine müsaade edilmesi, psikolog görüşmeleri için mahremiyetin sağlanması, personele insan hakları eğitimi verilmesi, Covid-19 tanısı konulanların karantina sürelerine dikkat edilmesi, haftalık telefon görüşmelerinin iki kere yaptırılmasıdır. Adalet Bakanlığı’na yönelik olarak ise merkeze çocuk ve bebekler için kreş yapılması tavsiyesi verilmiştir. Tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi verilmemiştir. Rapor oy birliği ile kabul edilmiştir.

xiii. 2021 / 16 Sayılı Rapor- Sincan 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti²⁷

24 Haziran 2021 tarihinde Sincan 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyaret edilmiştir. Ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi mevcut değildir. Ziyaret heyetini oluşturan kişilere dair bilgi verilmemiştir. Ayrıca uzmanlıkları da belirtilmemiştir.

317 kişinin kaldığı merkezde, ziyaret 1 günde sona erdirilmiştir. Salgın nedeniyle koşullara girilmeden ziyaret yapılmıştır. Merkezde rastgele seçilen mahpuslarla görüşme yapılmıştır, fakat kaç kişiyle görüşüldüğü bilgisi verilmemiştir.

26 Bkz: https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2021/11/1637847720.pdf

27 Bkz: https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2021/11/1637848171.pdf

Merkezde 61 adet tek kişilik oda bulunmaktadır. Görüşmelerde, tek kişilik odalarda kalanlar yeteri kadar sosyal faaliyet içinde olamamaktan şikâyet etmişlerdir. Nitekim tek kişilik odalarda kalanların ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm kişiler olduğu ve günde yalnızca 1 saat havalandırmaya çıkma haklarının olduğu raporda belirtilmiştir.

Raporun sonucunda merkez idaresine yönelik; eski ve yıpranmış yatakların değiştirilmesi, sıcak su sorununun giderilmesi, anons yapılan hoparlörlerin onarılması, ilanların TV'den yayınlanması, mektuplarda gecikme yaşanmasının önlenmesi, kapalı görüşlerde kişi sınırı uygulamasının değiştirilmesi ve kapalı görüş süresinin yeniden düzenlenmesi, spor faaliyetlerinin yeniden düzenlenmesi, sosyal aktivitelerin hayata geçirilmesi, kantinde TV satışı yapılması, kantinde evcil hayvan satışının yapılması, gazete çeşitliliğinin artırılması ve güncel gazeteler verilmesi, radyo kanallarının artırılması, kantinde kişisel bakım ürünleri ile mevsim sebze ve meyvelerinin satışının yapılması, dış hekimine erişim sağlanması tavsiye edilmiştir. Adalet Bakanlığı'na yönelik olarak ise; koğuşlardaki tuvalet ve banyoların mahremiyet gereği yeniden düzenlenmesi ve personele insan hakları eğitimi verilmesi tavsiye edilmiştir. Tavsiyelerin takip yöntemi-ne dair bilgi verilmeyen rapor oy birliği ile kabul edilmiştir.

xiv. 2021 / 17 Sayılı Rapor- Ağrı Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu²⁸

10 Ağustos 2021 tarihinde gerçekleştirilen ziyaretin habersiz olduğu bilgisi verilmiştir. Ziyaret heyetini oluşturan kişilerin isimleri ve uzmanlıklarına dair bilgi verilmemiştir. Fakat Ağrı Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü tarafından bir personelin görevlendirildiği belirtilmiştir.

Ziyaretin "izleme ziyareti" olduğu belirtilmekteyse de bunun takip ziyareti olduğu anlaşılmaktadır. Fakat önceki ziyaretlerde verilen tavsiyelere dair yerine getirilip getirilmediği denetlenmemiştir.

Ziyaretin Covid-19 salgınının yarattığı risk nedeniyle olağan ziyaretlerden daha kısa tutulduğu bilgisi verilmiştir. Merkezde 207 kişi kalmaktadır. Kaç kişiyle görüşme yapıldığı bilgisi verilmemiştir.

Heyetin birebir görüşmelerinde, yabancıların genel olarak Merkez yönetimi ve personelin tutumundan memnun olduğunun gözlemlendiği, herhangi bir işkence ve kötü muameleye maruz kalmadıklarının iletildiği ve Merkezin açılışından ziyaret tarihine kadar idareye herhangi bir işkence ve kötü muamele iddiasıyla başvuruda bulunulmadığını belirtmiştir.

Raporun sonucunda öncelikle olumlu değerlendirmelere yer verilmiştir. Ayrıca çok sayıda tavsiyeye yer verilmiştir.

Merkez idaresine yönelik; merkezin dış inşaatının tamamlanması ve odaların güvenli hale getirilmesi, çocuk aktivite alanındaki prizlerin tamir edilmesi, merkezde kalanlara hukuki durumlarına dair farklı dillerde bilgilendirmelerin yapılması, kıyafet ihtiyaçla-

rının belirlenmesi, hijyen malzemelerinin artırılması, musluklara arıtma cihazı takılması, sebillerdeki suların artırılması, kantindeki meyve sebze çeşitliliğinin artırılması, kütüphanedeki kitapların farklı dil ve türlerde sayı ve çeşitliliğinin artırılması, kış mevsiminde kullanılmak üzere kapalı etkinlik alanı yapılması, eğitim-öğretim ve kültürel faaliyetler için bölümler yapılması, resim, müzik, kara kalem, iş atölyesi gibi aktivitelerin hayata geçirilmesi, Halk Eğitim Merkezinden yapılacak görevlendirmenin hızlandırılması, spor faaliyetlerinin programlanması, salgının öneminin kavranması için bilgilendirici eğitimler verilmesi, Ağrı Barosu iletişim bilgilerinin görünür bir yere asılması, uluslararası koruma başvuru prosedürleri hususlarında bilgilendirici seminerler verilmesi ve çeşitli dillerde kitapçıklar hazırlanması, görüşme odalarının pandemi süresince ortadan cam bir paravan ile ayrılacak şekilde dizayn edilmesi ve kamera kaydı almak yerine dışardan izlenebilir bir camekan tercih edilmesi, Ağrı Barosu, sivil toplum kuruluşları ve il ve ilçe insan hakları kurulları dahil hak arama mekanizmaları ile işbirliği ve diyalogun geliştirilmesi tavsiye edilmiştir.

Göç İdaresi Başkanlığına yönelik; il göç uzmanı, şoför, büro personeli ve veri hazırlama ve kontrol işletmeninin merkezde çalışan kadın sayısında artışı sağlayacak şekilde karşılanması, personele İstanbul Protokolü eğitimi verilmesi tavsiye edilmiştir.

Sağlık Bakanlığına yönelik; uygun bir sağlık kuruluşuna bağlı olarak açılacak bir sağlık merkezinin merkez bünyesinde işletilmesi, hasta devir notu içeriğinde detaylı bir belge hazırlanarak doktorlar tarafından devralınması tavsiye edilmiştir.

Ağrı Barosuna yönelik; merkezde kalanların hukuki desteğe ulaşması konusunda Ağrı Barosunun Türkiye Barolar Birliği ile koordinasyon halinde kalıcı çözümler üzerinde çalışması, Ağrı Barosuna bağlı avukatların merkezde kalan müvekkillerine ve merkez idaresine idari gözetim ve geri gönderme süreçleri hakkında bilgi vermeleri ve avukatlık hizmetine erişim sorunlarının giderilmesi, adli yardım hizmeti kapsamında bilgilendirici seminerler verilmesi ve adli yardıma erişim süreçlerinin kolaylaştırılması, işbirliği ve diyalogların artırılması için ziyaretler düzenlenmesi tavsiye edilmiştir. Tavsiyelerin takibine dair bir yöntem belirtilmemiştir.

Rapor oy çokluğu ile kabul edilmiş, TİHEK Kurul üyesi Saffet Balın karşı oy kullanmıştır. Karşı oy gerekçesinde kullandığı ifadelerin önemine binaen aşağıda aynen paylaşılmıştır.

“1- Raporun 72. paragrafında “Merkezde görevli personele ve yabancılara düzenli olarak dezenfektan, maske, kolonya dağıtımı yapıldığı, ancak yabancılara yönelik dağıtımın seyrek gerçekleştiği tespit edilmiştir. Kendileri ile görüşme yapılan yabancılar hijyen malzemelerinin daimi kullanımlarına verilmemesinden ve istedikleri kadar kullanamadıklarından yakınmışlardır. Yabancıların sosyal mesafe tedbirlerine riayet etmediği, maskesi olanların dahi maskelerini çoğunlukla takmadığı ya da doğru şekilde kullanmadığı gözlenmiştir. Merkez İdaresine bu husus sorulduğunda, sosyal mesafe tedbirlerine uyulmamasından dolayı herhangi bir ceza uygulanmadığı ifade edilmiştir.” iddiası ile ilgili olarak;

Konuyla ilgili olarak, Geri Gönderme Merkezi yönetiminden görüş istenmeden tek taraflı bir bakış açısı sergilenmiştir. “Tespit” ifadesinde ne kast edildiği anlaşılamamıştır. Personele verilir de Merkezde kalanlara eksik verilen malzemelerin neler olduğu ifade edilmemiştir. Geri Gönderme Merkezinde idari personele kolonya dağıtılmadığı halde, dağıtıldığı ifade edilmektedir. Diğer taraftan personel ve geri gönderme merkezinde kalanlar için dezenfektan noktaları yapılmış, ihtiyaç halinde kullanılmaktadır. Personelle ve Merkezinde kalanlara günlük maske dağıtımı yapılmaktadır. Dolayısıyla yapılan tespitin doğru olmadığı anlaşılmaktadır. (Ek:1)

2- Raporun 76. paragrafında “Yabancıların yemeklerin lezzet ve çeşitliliği ile yeterli ve doyurucu miktarda servis edildiğinden genel olarak memnun olduğu gözlemlenmiş, bununla birlikte yemeğin nadiren de olsa tuzlu oluşundan şikâyet edilmiştir.” iddiası ile ilgili olarak; Geri Gönderme Merkezinde kalanlara 3 öğün verilen yemeğin hizmet kalitesinin “nadiren de tuzlu oluşundan” ifadesi ile haksız bir şekilde eleştirildiği anlaşılmaktadır.

3- Raporun 80. paragrafında “Ancak, yabancılar kantin fiyatlarının pahalı olmasından ve yeterli çeşitliliğin bulunmamasından yakınmıştır. Mevsim meyveleri, ekmek, gibi ürünlerin satılmadığı, akşam 16.00’da yemek verildikten sonra sabaha kadar yemek yeme imkânlarının kalmadığı, tüm bunların sonucunda gece aç kalabildikleri ve bu konuda taleplerinin karşılanmadığı belirtilmiştir. Kantin işletmecisi ile konu hakkında yapılan görüşmede, Ağrı’nın sebze-meyve ulaşımı için çok uzak bir il olduğu, raf ömrü kısa olan meyvelerin satışının mümkün olmadığı, kış meyvelerinin satışının daha mümkün olduğu, kış döneminde meyve satışının başlayacağı hususları ifade edilmiştir.” iddiası ile ilgili olarak; Geri Gönderme Merkezinde günde üç öğün yemek verilmektedir. Akşam yemekleri 17.00-19.00 saatleri arasında verilmektedir. Ancak, ziyaret heyetinin akşam yemeğinin saat 16.00’da yenildiğini belirten ifadesinin doğru değildir. Her yemekte 75 gr ağırlığında 2 adet ekmek verilmektedir. Günlük kişi başı 450 gr ekmek verilen bir yerde ekmek satışının kantin işletmecisi açısından kazançlı olmayacağı değerlendirilmektedir. Geri Gönderme Merkezince ekmek konusunda kendilerine herhangi bir talepte bulunulmadığı ifade edilmiştir. “akşam 16.00’da yemek verildikten sonra sabaha kadar yemek yeme imkânlarının kalmadığı,” ifadesinin tamamen ajitasyon amaçlı yazıldığı düşünülmektedir.

Diğer tarafta kantinde meyve ve sebze satılmaması hususu ile ilgili olarak; ziyaret tarihi itibarıyla merkezde 200 kişinin kaldığı, kantin işletmecisi tarafından 200 kişi için kasa kasa meyve ve sebzenin katinde satılmasının mümkün olmadığı, bu nedenle katin işletmecisi tarafından sipariş usulüne göre kantine meyve ve sebze getirildiği, ancak ziyaret heyetinin konu ile ilgili olarak yönetimden bilgi almaksızın tespit ve tavsiyede bulunmasından dolayı yapılan tespit ve tavsiyenin yerinde olmadığı anlaşılmıştır. (Ek:1)

4- Raporun 85. paragrafında “Yabancılar sabah ve akşam olmak üzere günde iki defa yarım saatlik havalandırma alanında bulunma imkânı sağlanmaktadır. Talep olması durumunda havalandırma süresinin artırılmaya çalışıldığı belirtilmiştir.” iddiası ile ilgili olarak; Merkez Yönetimince, Merkezde kalanların günde en az 4 sefer ve her seferinde

1 saatten az olmamak kaydıyla havalandırmaya çıkardıklarını ifade etmişlerdir. Ziyaret heyetinin konuyu yeterince araştırmadan rapora işlediği anlaşılmıştır. (Ek:1)

5- Raporun 128. paragrafında “Merkezde sağlık hizmeti hâlihazırda İl Sağlık Müdürlüğü tarafından geçici görevlendirme ile gelen personel tarafından yürütülmekte olup bunun yerine uygun bir sağlık kuruluşuna bağlı olarak açılacak bir sağlık merkezinin Merkez bünyesinde işletilmesi durumunda bürokratik süreçlerin gecikmesinden kaynaklanan sağlık personeli açığının azalacağı öngörülmektedir. Bu öngörü hem Merkez İdaresi hem de TİHEK heyetine eşlik eden doktor tarafından da dile getirilmiştir. Bu doğrultuda, TİHEK, Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı yetkililerinin bir araya gelerek konuyu değerlendirmesi ve en uygun çözümün hayata geçirilmesi için gerekli girişimlerde bulunulması,” tavsiyesi ile ilgili olarak;

Ziyaret tarihi itibarıyla merkezde 200 kişinin kaldığı, kalan göçmenlerin büyük çoğunluğunu Afganistan ve Pakistan üzerinden gelen düzensiz göçmenlerin oluşturmaktadır. Bu göçmenlerin çok nadir aileleriyle birlikte geldiği, bu nedenle Merkezde genellikle 18-25 yaş aralığındaki genç sağlıklı erkeklerin kaldığı anlaşılmaktadır.

Buna rağmen Geri Gönderme Merkezine Sağlık Bakanlığı tarafından bir doktorun görevlendirildiği ve Merkezde tutulanlara revirde gerekli tedavinin yapıldığı, Merkezde tedavisi yapılmayan hastaların ise devlet hastanesine sevk edilerek tedavisinin yapıldığı ifade edilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından geri gönderme merkezinde kalanların sağlık hakkına erişimi ile ilgili herhangi bir problem tespit edilmemiş olmasına rağmen, merkez bünyesinde sağlık merkezi açılmasına ilişkin tavsiyesi temelsiz kalmaktadır. Şöyle ki; Türkiye’de bir aile hekiminin 3000- 4000 arasında kişiye hizmet sunduğu bir sisteminde, 200 kişinin kaldığı bir Geri Gönderme Merkezi için Devletimiz tarafından en az 10 doktorun görev yapacağı bir sağlık merkezinin açılmasının teklif edilmesi Kurumumuzun ülke gerçeklerinden ne kadar uzak olduğunun göstergesidir. Bu tavsiyenin paydaş kurumlara iletilmesi ve yerine getirilmesinin talep edilmesi, Kurumuzu ve yapılan tespitleri tartışmalı bir hale getireceğinden bu madde kapsamındaki tavsiyelerin yersiz olduğunu düşünüyorum.”

xv. 2021 / 15 Sayılı Rapor- Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu²⁹

9 Nisan 2021 tarihinde gerçekleşen ziyaretin “izleme ziyareti” olduğu belirtilmiş olmasına rağmen, önceki ziyaretlerde verilen tavsiyelerin yerine getirilip getirilmediği denetlenmemiştir. Ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi mevcut değildir. Ziyaret heyetinden hiç bahsedilmemekte, heyetin neye göre oluştuğu aktarılmamaktadır.

316 mahpusun kaldığı merkezde ziyaret 1 günde sona ermiş, mahpuslardan kaçıyla görüşüldüğü bilgisi verilmemiştir.

Raporun oldukça detaylı hazırlandığı görülmektedir. Örneğin dış dünya iletişim bölümünde sohbet faaliyetleri açık görüşler, havalandırmaya çıkış saatleri, kapalı görüşler ve telefon ile konuşma hakkına ilişkin ayrı ayrı ve ayrıntılı inceleme yapılmıştır.

29 Bkz: https://www.tihkek.gov.tr/upload/file_editor/2022/03/1646142908.pdf

Raporun sonucunda merkez idaresine yönelik; psiko-sosyal desteğin düzenli, sık ve etkin şekilde yürütülmesi, örgün öğretimi devam eden çocuğu bulunan mahpuslara haf-tasonu da görüş hakkının etkin bir şekilde kullandırılması, haftalık telefon görüşünün en az iki numara arama olacak şekilde artırılması, kantindeki hijyen ürünlerinin çe-şitliliğinin artırılması, sıcak suya erişimin artırılması, müşahede odasının temizliğinin yapılması ve odanın içinde bulunan tuvaletin kameranın görmeyeceği şekilde düzen-lenmesi, müşahede odasının duvar boyasının koyu mavi ve kırmızıdan değiştirilme-si, diyet yemeklerinin çeşitliliğinin artırılması ve merkezin su tesisatının yenilenmesi tavsiye edilmiştir.

Adalet Bakanlığına yönelik; uzak mesafeden gelen ailelerin varlığı gözetilerek açık gö-rüş saatlerinin yeniden düzenlenmesi ve günlük iaaşe bedelinde artış yapılması tavsiye edilmiştir.

Sağlık Bakanlığına yönelik; dış tedavisi için röntgen teknisyeni ihtiyacının karşılanması tavsiye edilmiştir. Rapor oybirliği ile kabul edilmiştir.

xvi. 2021 / 19 Sayılı Rapor-Kayseri Özel İhtisas Engelli Bakım Merkezi Takip Ziyareti Raporu³⁰

10 Ağustos 2021 tarihinde gerçekleşen ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu bilgisi verilmemiş fakat ziyaretin bir takip ziyareti olduğu ve daha önce verilen tavsiyelerin uygulanıp uygulanmadığının değerlendirildiği görülmüştür.

Ziyaret heyetini oluşturanların kimler olduğu ve uzmanlıklarına dair bilgi mevcut de-ğildir. 360 kişi kapasiteli merkezde 208 kişi kalmaktadır ve bu merkeze yapılan ziyaret de 1 gün sürmüştür.

TİHEK tarafından 16.08.2018 tarihinde Kayseri Özel İhtisas Engelli Bakım Merkezine düzenlendiği ziyarete³¹ ilişkin gözlem ve tavsiyelerin 2018/17 sayılı rapor ile kamuoyuna duyurulduğu bilgisi verilmiş ve bu tavsiyelerin bir tablo ile yerine getirilip getirilmediği denetlenmiştir. Yerine getirilen tavsiyelerin genele oranının %50 olduğu anla-şılmıştır. Grafik ve tablolar yardımı ile bu bilgiler ifade edilmiştir.

Raporun sonuç bölümünde daha önceki ziyarette yerine getirilmeyen tavsiyelerin ye-rine getirilmesi, personele insan hakları eğitimi verilmesi dışında fiziksel koşullara yö-nelik tavsiyelere yer verilmiştir.

30 Bkz: https://www.tihkek.gov.tr/upload/file_editor/2022/03/1646143150.pdf

31 Bkz: https://www.tihkek.gov.tr/upload/file_editor/2019/02/1551179882.pdf

5. SONUÇ

20 Nisan 2016 tarihinden bu yana yaklaşık 6 yıldır faaliyet gösteren TİHEK gelinen noktada, yapısal, işlevsel, finansal bağımsızlık sorunları ve kurul üyelerinin yetkinlik sorunları ile farklı bir boyuta ulaşmıştır. Hiçbir yasal ve fiziksel, mali altyapısı yasal güvence altına alınıp, oluşturulmadan TİHEK'in ulusal önleme mekanizması olarak yetkilendirilmesine karar verilmiş olması ziyaret suretiyle işkencenin önlenmesine yönelik bir etkinlik alanı olmadığını gösteren emareler ile 5 yılını tamamlayan TİHEK'in yasasında yapılan değişikliklerle önümüzdeki yıllarda yeni sorunlarla ortaya çıkacağı açıktır.

Ulusal Önleme mekanizmasının görev tanımı, yetkileri, yapısı, işlevsel bağımsızlığı, hem bütçe hem de insan kaynakları açısından yeterli kaynak aktarımı ve üyelikleri anayasal güvence altında, özel yasalarla belirlenmesi, bu kapsamda üyelere aranan çeşitli profesyonel nitelikler, görev süreleri ve dokunulmazlıklarının da açıkça ve yeniden düzenlenmesi ihtiyacı acil olarak çözülmelidir.

Ulusal Önleme Mekanizması ziyaretlerinin ise işkence önleme işlevi kazanabilmesi için kapasite sorunlarının aşılması, düzenli ve haberli ya da habersiz ziyaretler sistemi kurulması ve bunların alıkonulma merkezleri bakımından önleyici bir etki yaratmasının sağlanması için SPT'nin kriterlerine uygun ziyaretler düzenlenmelidir.

TİHV olarak bağımsız, etkin, gerçekçi, bir ulusal önleme mekanizması kuruluncaya kadar İhtiyari Protokolün uygulanmasını izlemek kapsamında değerlendirmelerimize devam edeceğiz.

TİHV GENEL MERKEZİ

Mithatpaşa Caddesi No: 49/11 6. Kat 06420 Kızılay/ANKARA

Tel/Faks: (312) 310 66 36 • +90(312) 310 64 63

E-posta: tihv@tihv.org.tr

TİHV DİYARBAKIR TEMSİLCİLİĞİ

Yenişehir Mah. Prof. Dr. Selahattin Yazıcıoğlu Cad. Oryil My Office A-Blok

No: 10-A Daire: 50 Kat: 14, 21100, Yenişehir/DİYARBAKIR

Tel/Faks: (412) 228 26 61 • 228 24 76

E-posta: diyarbakir@tihv.org.tr

TİHV İSTANBUL TEMSİLCİLİĞİ

Bozkurt Mah. Türkbeyi Sokak Ferah Ap. No: 113/6 Kurtuluş-Şişli/İSTANBUL

Tel: (212) 249 30 92 • 293 43 33

E-posta: istanbul@tihv.org.tr

TİHV İZMİR TEMSİLCİLİĞİ

1471 Sk. No.1 Kenet 1 Sitesi D.1-2 Alsancak/İZMİR

Tel/Faks: (232) 463 46 46 • 463 91 47

E-posta: izmir@tihv.org.tr

TİHV CİZRE REFERANS MERKEZİ

Dicle Mahallesi, Nurullah Caddesi No 63 / 1 Cizre/ŞIRNAK

Tel/Faks: (486) 616 86 07 • 616 86 10

E-posta: cizre@tihv.org.tr

TİHV VAN TEMSİLCİLİĞİ

Şerefiye Mahallesi, Santral 6. Sokak Haydaroğlu İş Merkezi

B – Blok No:13 İpekyolu/VAN

Tel/Faks: (432) 215 12 61 • 214 11 37

E-posta: van@tihv.org.tr